

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ТА УНІВЕРСАЛЬНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Воронова О. Ю.

*кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології*

Мукачівський державний університет

вул. Ужгородська, 26, Мукачево, Закарпатська область, Україна

orcid.org/0000-0002-6504-240X

ol.voronova@gmail.com

Барчій М. С.

старший викладач кафедри психології

Мукачівський державний університет

вул. Ужгородська, 26, Мукачево, Закарпатська область, Україна

orcid.org/0000-0002-7762-0959

barchiymagdalen@gmail.com

Ключові слова: *hard skills – професійні навички, soft skills – універсальні навички, конкурентоспроможність, інноваційне навчання, проєктні технології.*

У статті акцентовано увагу на тому, що використання дистанційного навчання в закладах вищої освіти України зумовлено потребами модернізації системи професійної підготовки здобувачів вищої освіти, здатної забезпечити конкурентоспроможність майбутніх фахівців на сучасному ринку праці. Проаналізовано психолого-педагогічну літературу із проблеми упровадження дистанційного навчання, зокрема в навчальну діяльність здобувачів закладів вищої освіти. Показано переваги дистанційного навчання, а саме: забезпечення індивідуального підходу, оптимального графіка, самоорганізації, урахування здібностей здобувачів вищої освіти, використання інтерактивних методів навчання, систематичність контролю, дисциплінує, дозволяє поєднувати професійну діяльність із навчанням, дає можливість здобуття освіти незалежно від місця проживання чи стану здоров'я, формування нових навичок викладання, оскільки змінюється спосіб подачі матеріалу, зростає творча складова частина, удосконалюється цифрова компетентність викладачів і здобувачів. Виокремлено недоліки дистанційного навчання, до яких належать проблема ідентифікації студентів, об'єктивність оцінювання, відсутність безпосередньої комунікації, низький рівень вмотивованості та самоорганізованості здобувачів. Зазначено, що дистанційне навчання є ефективним з економічного й інформаційного поглядів, створює умови для навчання впродовж усього життя завдяки своїй доступності, воно відповідає швидкому темпу розвитку суспільства та є новітньою формою інтелектуальної та професійної соціалізації людини в сучасному суспільстві. Наголошено, що дистанційна освіта володіє значним потенціалом у формуванні професійних і універсальних компетентностей майбутніх фахівців. Розглянуто сучасні дослідження та трактування навичок, які дослідники розподіляють на *soft skills* і *hard skills*. Підкреслено особливе значення проєктних технологій, які орієнтовані насамперед на самостійну діяльність учасників – індивідуальну, групову або колективну, упродовж певного часу для формування *soft skills*. Зазначено, що метод проєктів є ефективним доповненням до інших педагогічних технологій, які сприяють становленню особистості як суб'єкта діяльності та соціальних стосунків, оскільки освіта повинна

набути інноваційного характеру. Запропоновано етапи організації та проведення проєктів, наведено приклади окремих тем проєктів, що використовуються у процесі підготовки майбутніх психологів.

FORMATION OF PROFESSIONAL AND UNIVERSAL COMPETENCIES OF FUTURE SPECIALISTS IN THE CONDITIONS OF DISTANCE LEARNING

Voronova O. U.

*Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Psychology
Mukachevo State University
Uzhhorodska str. 26, Mukachevo, Transcarpathian region, Ukraine
orcid.org/0000-0002-6504-240X
ol.voronova@gmail.com*

Barchii M. S.

*Senior Lecturer at the Department of Psychology
Mukachevo State University
Uzhhorodska str. 26, Mukachevo, Transcarpathian region, Ukraine
orcid.org/0000-0002-7762-0959
barchiymagdalen@gmail.com*

Key words: *hard skills – professional skills, soft skills – universal skills, competitiveness, innovative learning, project technologies.*

The article focuses on the fact that the use of distance learning in higher education institutions of Ukraine is due to the needs of modernization of the system of professional training of higher education applicants, which is able to ensure the competitiveness of future specialists in the modern labor market. The psychological and pedagogical literature on the problem of introducing distance learning, in particular in the educational activities of higher education institutions, is analyzed. The advantages of distance learning are indicated, namely: it provides an individual approach, optimal schedule, self-organization, taking into account the abilities of higher education applicants, the use of interactive teaching methods, systematic control, discipline, allows you to combine professional activity with study, makes it possible to receive education regardless of place of residence or health status, to acquire new teaching skills, as the way of presenting the material changes, the creative component grows, the digital competence of teachers is improved, etc. The disadvantages of distance learning are highlighted, which include the problem of student identification, objectivity of assessment, lack of direct communication, lack of motivation and self-organization of students. It is noted that distance learning is effective from an economic and informational point of view, creates conditions for lifelong learning due to its accessibility, it corresponds to the rapid pace of development of society and is the newest form of intellectual and professional socialization of a person in modern society. It is emphasized that distance education has significant potential in the formation of professional and universal competencies of future specialists. Modern research and interpretation of skills, which researchers divide into Soft skills and Hard skills, are considered. The special importance of project technologies is emphasized, which are focused primarily on independent activities – individual, group or collective, which participants perform over time to form Soft Skills. It is indicated that the project method is an effective addition to other pedagogical

technologies that contribute to the formation of the individual as a subject of activity and social relations, since education should become innovative. The proposed of organizing and conducting projects are presented, examples of individual project topics used in the training of future psychologists are given.

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується визначенням нових стратегічних орієнтирів у сфері сучасної освіти та науки. Найважливішим завданням освіти нині є формування майбутнього громадянина-патріота й успішного фахівця-інноватора. Усе більшого значення набувають перехід до інтерактивних стратегій навчання, пошук альтернативних форм в освітньому процесі, стимулювання нових тенденцій і освітніх технологій, які б формували у випускників не лише професійні компетентності, а й soft skills – універсальні компетентності, що підвищують конкурентоспроможність фахівця на сучасному ринку праці. Ідеал випускника закладу вищої освіти нині – цілісна, усебічно розвинена, здатна розв'язувати складні проблеми, ефективно працювати в команді, ухвалювати рішення, критично мислити особистість, конкурентоспроможний і мобільний на ринку праці фахівець, відповідальний за результати власної діяльності для сталого розвитку суспільства громадянин [1].

Постановка проблеми. Аналіз психолого-педагогічної літератури засвідчує, що проблеми впровадження дистанційного навчання, зокрема й у навчальну діяльність здобувачів закладів вищої освіти, широко висвітлені в роботах вітчизняних і зарубіжних дослідників. Проблему інформаційно-програмного забезпечення дистанційної освіти відображено в дослідженнях Г. Козлакової [2]; проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців висвітлено у працях К. Біницької [3], О. Савченко [4], Г. Пономарьової [5], Г. Шевченко [6], у яких розкрито особливості професійної підготовки фахівців, зокрема пріоритети формування змісту, відбору форм і методів професійної підготовки, сприяння розвитку провідних якостей і компетентностей майбутнього фахівця.

Мета статті полягає у вивченні особливостей процесу формування професійних і універсальних компетентностей майбутніх фахівців в умовах дистанційного навчання.

Результати дослідження. Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій відкрив нові перспективи для навчання в ЗВО, як-от: мультимедійні освітні програми та словники, прикладні та спеціалізовані програми, величезна різноманітність ресурсів інтернету – електронні версії зарубіжних газет і журналів, публікації за спеціальністю, корпоративні й освітні вебсайти,

аудіо- та відеоресурси. Завдяки можливостям мультимедійних і мережевих технологій і активному розробленню методик використання інформаційно-комунікаційних технологій системна інтеграція сучасних технологій у процес навчання мови стала реальністю [7]. Ці технології натеper активно використовуються в дистанційній формі навчання.

Дистанційне навчання – це індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій.

Дистанційне навчання будується відповідно до тих цілей, що й очне навчання, орієнтується на чинні програмні вимоги та стандарти. Дидактичні основи організації дистанційного навчання ґрунтуються на принципах науковості, системності та систематичності, активності, принципах розвивального навчання, наочності, диференціації й індивідуалізації навчання тощо, але зумовлені специфікою нової форми навчання, можливостями інформаційного середовища інтернету, її послугами.

Сучасна парадигма вищої освіти ґрунтується на засадах аксіологічного особистісно зорієнтованого навчання, вироблення індивідуального освітнього маршруту, диференціації освітньої діяльності за посилення ролі самостійної роботи здобувачів. Ці ідеї ефективно й успішно реалізуються в інформаційно-освітньому середовищі вищої школи, зокрема із застосуванням технологій дистанційного навчання.

Дистанційна форма та технології навчання є індивідуалізованою формою навчання, вона є складнішою, ніж навчання в аудиторії, але значно ефективнішою та комфортнішою з огляду на затрати часу, коштів, ніж інші форми та технології навчання. Дистанційне навчання може здійснюватися в будь-якому місці та в будь-який час. Воно вже стало важливою складовою частиною віртуальної соціалізації особистості.

До переваг дистанційної форми навчання можна віднести таке: воно відбувається за оптимальним графіком; навчання здійснюється з урахуванням здібностей здобувачів, є можли-

вість приділити більше уваги тому, що найважче дається, і не підлаштовуватися під інших; дистанційне навчання дисциплінує, встановлює певні терміни; використовуються інтерактивні методи навчання; контроль знань здійснюється систематично; формується індивідуальний стиль навчання; можливість ефективно поєднувати професійну діяльність із навчанням; соціальна рівність: можливість здобуття освіти незалежно від місця проживання чи стану здоров'я; можливість здобуття освіти в іноземних навчальних закладах, не виїжджаючи із країни; можливість викладання для іноземної аудиторії; отримання нових навичок викладання, оскільки змінюється спосіб подачі матеріалу, зростає творча складова частина [8].

До недоліків дистанційного навчання належить проблема ідентифікації здобувачів, адже дуже важко перевірити, хто виконує завдання чи складає іспити, тому оцінювання не завжди є об'єктивним. Отже, оскільки дистанційне навчання є ефективнішим не тільки з економічного й інформаційного поглядів, але також створює умови для навчання впродовж усього життя завдяки своїй доступності, воно є формою освіти, що відповідає швидкому темпу розвитку суспільства та є новітньою формою інтелектуальної та професійної соціалізації людини в сучасному суспільстві.

акцентувати увагу на формуванні в майбутніх фахівців професійної компетентності. Професійна компетентність – це інтегративна якість, яка включає рівень опанування професійних знань, умінь і навичок. Важливі також особистісна варіативність, гнучкість, готовність до постійного саморозвитку. Особистісний компонент професійної компетентності зумовлює здатність спеціаліста до самостійного вибору власної стратегії професійної діяльності в нових умовах праці. Він включає елемент духовності, духовний саморозвиток, який є одним із провідних для майбутнього фахівця, і розглядається як процес здійснення суб'єктом свідомого управління своєю діяльністю та поведінкою відповідно до загальнолюдських ціннісних орієнтацій, і має на меті психічне самовдосконалення та самореалізацію [9].

Отже, дистанційна освіта володіє значним потенціалом у формуванні професійної компетентності майбутніх фахівців, оскільки вона сприяє: розвитку здатності здобувати знання з різних джерел інформації, зокрема й пізнавальних; умінню оцінювати та пояснювати проблемні ситуації; формуванню здатності застосовувати знання й інформаційну грамотність; володінню іншомовною професійною термінологією та відповідними прийомами професійного спілкування, формуванню здатності до їх застосування на практиці; володінню інформаційними технологіями; розвитку здатності продуктивно співпрацювати з різ-

ними партнерами у групі та команді, виконувати різні ролі та функції в колективі; наполегливості під час виконання різних видів діяльності та здатності до творчого мислення і креативності.

Дистанційне навчання сприяє підвищенню якості розвитку професійної компетентності завдяки застосуванню сучасних засобів навчання, роботі в автономному режимі за індивідуальним освітнім маршрутом, а також за допомогою виховання особистості майбутнього фахівця у професійно зорієнтованому просторі [10].

Дистанційне навчання є потужним засобом розвитку таких навичок особистості, як вчитися, вчитися самостійно, підтримувати себе в «робочій формі», самотивуватися, планувати діяльність тощо, які належать до м'яких навичок (soft skills), зокрема до навичок саморегулювання (self-management).

На основі проведеного теоретичного аналізу українського та зарубіжного досвіду визначаємо, що гнучкі навички – це комплекс умінь або навичок, необхідних для міжособистісного спілкування, досягнення цілі за допомогою критичного та творчого мислення, а також особистісних складових частин емоціонального інтелекту, які впливають на життя та працевлаштування майбутніх фахівців.

Важливість soft skills підкреслюють аналітики World Economic Forum [11], які називають такі ключові компетенції майбутнього: уміння розв'язувати складні завдання, критичне мислення, креативність, управління людьми, навички координації та взаємодії, емоційний інтелект, уміння формувати власну думку й ухвалювати рішення, клієнтоорієнтованість, уміння вести переговори, когнітивну гнучкість. Дослідники [12] звернули увагу на те, що розвиток soft skills підвищує ефективність роботи на 12% і забезпечує повернення інвестицій. Також уважають, що вже в найближчі п'ять років у багатьох сферах життєдіяльності soft skills будуть переважати над hard skills (професійні навички).

У зв'язку із цим необхідно починати формування м'яких навичок у здобувачів вже з молодших курсів, і такої думки дотримується А. Гарага, пропонуючи формування м'яких навичок у рамках усіх дисциплін навчальної програми [13]. Л. Пінчук, наприклад, стверджує, що на формування вмінь аналізувати й ухвалювати рішення, критично та творчо мислити, працювати самостійно впливають ігрові технології, які радить використовувати на практичних заняттях з іноземної мови [14]. Однак це далеко не вичерпаний ресурс щоденних практичних занять для становлення та розвитку гнучких навичок здобувачів. Особливо доречно для цього застосовувати методи активного навчання (робота у групах, дискусії, навчально-пізнавальні, ділові, рольові ігри,

проектна робота тощо), щоб від початку навчання в закладі вищої освіти створити розвивальне середовище, здатне формувати та розвивати необхідні для майбутньої професії навички.

За експертними оцінками, найбільш успішними на ринку праці в найближчій перспективі будуть фахівці, здатні навчатися впродовж життя, критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, спілкуватися в полікультурному середовищі та володіти іншими сучасними компетентностями. У цьому контексті варто підкреслити особливе значення проектних технологій, які орієнтовані насамперед на самостійну діяльність учасників – індивідуальну, групову або колективну, упродовж певного часу.

Метод проектів – це система самостійної, узгодженої, комплексної, комунікативно-пізнавальної діяльності, спрямованої на досягнення практичного результату – проекту, який поступово ускладнюється, сприяє, з одного боку, використанню різноманітних методів, а з іншого – інтеграції знань, умінь і навичок з різних галузей наук, розвиває здатність до самоорганізації, саморозвитку, самовдосконалення майбутнього фахівця. Робота над проектом – практика особистісно орієнтованого навчання у процесі конкретної праці здобувача на основі його вільного вибору та з урахуванням його інтересів.

У процесі професійної підготовки майбутніх фахівців метод проектів забезпечує унікальні передумови для розвитку ключових компетенцій і самостійності здобувача в пізнанні нового, стимулює його природну допитливість і творчий потенціал; передбачає розв'язування деякої проблеми, яка вимагає, з одного боку, використання різноманітних методів і засобів навчання, а з іншого – інтегрування знань, умінь з різних галузей науки, технології, сфери творчості; навчає самостійно здобувати знання та застосовувати їх для розв'язання нових пізнавальних і практичних завдань; прищеплює вміння користуватися дослідницькими прийомами. Використання даної технології кардинально змінює роль викладача, який перетворюється на координатора процесу набуття знань.

Метод проектів є ефективним доповненням до інших педагогічних технологій, що сприяють становленню особистості як суб'єкта діяльності та соціальних стосунків, оскільки освіта повинна набути інноваційного характеру.

Особливості впровадження проектних технологій у діяльність ЗВО в сучасних умовах досліджують науковці Л. Козак [15], О. Полат [16], О. Романовський та інші [17]. О. Полат поділяє проекти на: дослідницькі, творчі, ігрові, інформаційні, телекомунікаційні, практико-орієнтовані (навчально-методичні) [16].

Навчальний проект має етапи проведення, як-от: організаційний; структурування проекту; робота над проектом; підбиття підсумків; презентація проекту. Щодо цього О. наголошує, що для студентів-психологів основні етапи проектування мають свої особливості, які полягають в ознайомленні із психологічною проблематикою організації; складанні плану та розробленні проекту відповідно до психологічної технології; у підборі матеріалів, методик, тестів, ігор і вправ до інформаційного, діагностичного і корекційного блоків проекту, їх описі, в апробації у процесі роботи із клієнтами [10].

У рамках самостійної роботи здобувачів із психологічних дисциплін можна використовувати як командні проекти, так і монопроекти. Вибір виду командної роботи надається здобувачам. Такі проекти повинні бути складними і комплексними, результати виконання яких треба представити наприкінці семестру. Так, для здобувачів цікавими будуть проекти зі створення збірника тренінгових вправ для розвитку комунікативних умінь і навичок; відео-, аудіо- та фотопроєкти для розвитку комунікативних здібностей майбутнього психолога; проект використання інтернет-ресурсів для професійної комунікації (соціальні мережі, сервіси відео – YouTube, блоги психологів); список освітніх інтернет-ресурсів із курсу «Тренінг розвитку комунікативної компетентності психолога». У вивченні вікової психології можна використовувати проекти «Психологія сучасної дитини», «Сучасне цифрове покоління». Це потребує інтегрованих знань із різних аспектів загальної психології, вікової психології, психодіагностики, анатомії та фізіології; передбачає творчий пошук інформації в інтернеті та друкованих джерелах [18]. Проект планується здобувачами за умови сприяння викладача, який стимулює їхній інтерес до проблеми і допомагає підібрати теми презентацій. Проект реалізується здобувачами самостійно в позааудиторний час, але окремі його етапи реалізуються під час проведення семінарських занять. Кінцевим продуктом є розгалужена презентація, яка охоплює різні аспекти психології сучасної дитини. Такий проект може бути схарактеризований як дослідницький, але має ознаки інформаційного та практико-орієнтовального. Цей проект можна продовжувати та доповнювати консультивно-просвітницькими та корекційними блоками роботи з батьками, педагогами на наступних курсах навчання. Підготовка та реалізація проектів забезпечать формування загальних (громадянська, соціальна, цифрова, особиста та навчальна, лідерська, підприємницька, культурна обізнаність, мовна, етична, самовираження) і професійних компетентностей, визначених професійним стандартом.

Висновки. Дистанційне навчання відкриває здобувачам доступ до нетрадиційних джерел інформації, підвищує ефективність самостійної роботи, дає зовсім нові можливості для творчості, знаходження та закріплення різних професійних навичок і soft skills – універсальних навичок. Викладачам дає змогу реалізувати принципово нові форми та методи навчання із застосуванням концептуального та математичного моделювання явищ і процесів. Проектні технології забезпечують створення умов, максимально наближених до умов майбутньої про-

фесійної діяльності; ефективність навчання здобувачів під час проектування значною мірою зростає, якщо така діяльність буде послідовною та систематичною, що дозволить максимально збагатити методичну скарбничку майбутніх психологів.

Перспективи подальших наукових досліджень полягатимуть у з'ясуванні тих життєвих і професійних компетентностей, які необхідні майбутнім фахівцям для належного здійснення професійної діяльності, а також у визначенні шляхів і засобів їх формування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Казачінер О. “Hard Skills” та “Soft Skills” інклюзивно компетентного вчителя іноземної мови. *Теорія і методика професійної освіти*. 2019. Вип. 10. Т. 1. С. 153–156. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2019/10/part_1/35.pdf
2. Козлакова Г. Інформаційно-програмне забезпечення дистанційної освіти: зарубіжний і вітчизняний досвід : монографія. АПН України. Ін-т вищ. освіти. Київ : ВЦ «Просвіта», 2002. 233 с.
3. Біницька К. Підготовка майбутніх учителів початкової освіти у країнах Східної Європи: теорія і практика : монографія / за наук. ред. Г. Терещука. Хмельницький : ФОП Цюпак А.А., 2018. 376 с.
4. Савченко О. Удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи. Київ, 2001. № 7. С. 1–4.
5. Пономарьова Г. Виховання майбутнього педагога: теорія і практика : монографія. Харків : Ранок, 2014. С. 405.
6. Шевченко Л. Підготовка майбутніх учителів технологій до інноваційної педагогічної діяльності : монографія. Вінниця : ТОВ «Друк плюс», 2018. 396 с.
7. Овчарук О. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи : монографія. Київ : К. І. С., 2004. 112 с.
8. Дистанційне навчання: психологічні засади : монографія / М. Смульсон та ін. ; за ред. М. Смульсон. Кіровоград : Імекс-Лтд., 2012. 240 с.
9. Екстрене дистанційне навчання в Україні : монографія / за ред. В. Кухаренка, В. Бондаренка. Харків : Вид-во КП «Міська друкарня», 2020. 409 с.
10. Штихно Л. Дистанційне навчання як перспективний напрям розвитку сучасної освіти. *Молодий вчений*. 2016. № 6(33). С. 489–493.
11. Stop wasting money, stop ignoring soft skills training. URL: <https://www.cornerstoneondemand.com.br/blog/learning/workforce-learning-anddevelopment/stop-wasting-money-stop-ignoring-soft-skills-training>
12. LinkedIn's 2020 Grad's Guide to Getting Hired. URL: <https://blog.linkedin.com/2020/may/june/2/linkedin-2020-grad-s-guide-to-getting-hired>
13. Гарага А. Формування “Soft Skills” студентів університету – перспективний напрямок підвищення якості вищої освіти. *Економічний вісник університету*. Переяслав, 2020. № 47. С. 46–52.
14. Пінчук Л. З досвіду використання ігрових педагогічних технологій у процесі навчання англійської мови. *Педагогічні науки : збірник наукових праць*. 2019. № 87. С. 69–73.
15. Козак Л. Застосування проектних технологій у підготовці майбутніх викладачів дошкільної педагогіки і психології. *Педагогіка*. 2013. С. 54–65.
16. Полат О. Метод проектів. URL: <https://docs.google.com/document/d/13xOCJ50yaEkIzYq2kuRf3nbzVDewu-d6fclMzFqyrq4/edit?pli=1>
17. Романовський О. Упровадження інноваційних технологій у процесі фахової підготовки майбутніх психологів. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2012. № 2. С. 3–13.
18. Барчій М., Воронова О. Проектні технології як засіб формування ключових компетенцій майбутніх психологів. *Сучасні тенденції організації життєвого простору особистості* : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, 25 листопада 2021 р. Маріуполь : МДУ, 2021. С. 9–11.

REFERENCES

1. Kazachiner O.S. (2019). “Hard Skills” та “Soft Skills” inkluzivnokompetentnoho vchytelia inozemnoi movy. *Teoriia i metodyka profesiinoi osvity* [“Hard Skills” and “Soft Skills” of an inclusively competent foreign language teacher. Theory and methodology of professional education]. Vypusk 10. T. 1. Rezhym dostupu: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2019/10/part_1/35.pdf [in Ukrainian].

2. Kozlakova, H. O. (2002). Informatsiino-prohramne zabezpechennia dystantsiinoi osvity: zarubizhnyi i vitchyzniani dosvid : monohrafiia [Information and software support of distance education: foreign and domestic experience : monograph]. APN Ukrainy. In-t vyshch. osvity. Kyiv : VTs "Prosvita" [in Ukrainian].
3. Binytska K. (2018). Pidhotovka maibutnikh uchyteliv pochatkovoї osvity u krainakh Skhidnoi Yevropy: teoriia i praktyka za nauk [Training of future teachers of primary education in the countries of Eastern Europe: theory and practice] / red. H. Tereshchuka : monohrafiia. Khmelnytskyi : FOP Tsiupak A. A. [in Ukrainian].
4. Savchenko O. Ia. (2001). Udoshkonalennia profesiinoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv pochatkovoї shkoly [Improvement of professional training of future primary school teachers] Kyiv. № 7 [in Ukrainian].
5. Ponomarova H.F. (2014). Vykhovannia maibutnoho pedahoha: teoriia i praktyka : monohrafiia [Education of the future teacher: theory and practice : monograph.] Kharkiv : Ranok, 2014 [in Ukrainian].
6. Shevchenko L. S. (2018). Pidhotovka maibutnikh uchyteliv tekhnolohii do innovatsiinoi pedahohichnoi diialnosti : monohrafiia [Preparation of future technology teachers for innovative pedagogical activity : monograph]. Vinnytsia : TOV "Druk plus" [in Ukrainian].
7. Ovcharuk O. V. (2004). Kompetentnisnyi pidkhid u suchasni osviti: svitovy dosvid ta ukraïnski perspektyvy : monohrafiia [Competency approach in modern education: world experience and Ukrainian perspectives : monograph]. Kyiv : K. I. S. [in Ukrainian].
8. Smulson M. L., Mashbyts Yu. I., Zhaldak M. I. [ta in.] (2012). Dystantsiine navchannia: psykholohichni zasady : monohrafiia [Distance learning: psychological foundations : monograph] / za red. M. L. Smulson. Kirovohrad : Imeks-LTD [in Ukrainian].
9. (2020) Ekstrene dystantsiine navchannia v Ukraini : Monohrafiia [Emergency distance learning in Ukraine : Monograph] / Za red. V. M. Kukhareuka, V. V. Bondarenka. Kharkiv : Vyd-vo KP "Miska drukarnia" [in Ukrainian].
10. Shtykhno L. V. (2016). Dystantsiine navchannia yak perspektyvnyi napriam rozvytku suchasnoi osvity. *Molodyi vchenyi* [Distance learning as a perspective direction of modern education development. Young scientist] № 6(33). [in Ukrainian].
11. Stop wasting money, stop ignoring soft skills training. URL: <https://www.cornerstoneondemand.com.br/blog/learning/workforce-learning-anddevelopment/stop-wasting-money-stop-ignoring-soft-skills-training>
12. LinkedIn's 2020 Grad's Guide to Getting Hired. URL: <https://blog.linkedin.com/2020/may/june/2/linkedin-2020-grad-s-guide-to-getting-hired>
13. Haraha A. V. (2020). Formuvannia "Soft Skills" studentiv universytetu – perspektyvnyi napriamok pidvyshchennia yakosti vyshchoi osvity. *Ekonomichnyi visnyk universytetu* [Formation of "Soft Skills" of university students is a promising direction for improving the quality of higher education. Economic Bulletin of the University] Pereiaslav, № 47 [in Ukrainian].
14. Pinchuk L. M. (2019). Z dosvidu vykorystannia ihrovykh pedahohichnykh tekhnolohii u protsesi navchannia anhliiskoi movy. Zbirnyk naukovykh prats "Pedahohichni nauky" [From the experience of using game pedagogical technologies in the process of teaching English. Collection of scientific works "Pedagogical Sciences"]. № 87 [in Ukrainian].
15. Kozak L. V. (2013). Zastosuvannia proektnykh tekhnolohii u pidhotovtsi maibutnikh vykladachiv doshkilnoi pedahohiky i psykholohii [Application of project technologies in the training of future teachers of preschool pedagogy and psychology]. *Pedahohika* [in Ukrainian].
16. Polat O. S. Metod proektiv [Project method.] [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: <https://docs.google.com/document/d/13xOCJ50yaEkIzYq2kuRf3nbzVDewu6fcIkMzFqyrq4/edit?pli=1>.
17. Romanovskiy O. H. (2012). Uprovadzhennia innovatsiinykh tekhnolohii u protsesi fakhovoї pidhotovky maibutnikh psykholohiv. *Teoriia i praktyka upravlinnia sots. systemamy* [Implementation of innovative technologies in the process of professional training of future psychologists. Theory and practice of social management. systems]. № 2 [in Ukrainian].
18. Barchii M., Voronova O. (2021). Proiektni tekhnolohii yak zasib formuvannia kliuchovykh kompetentsii maibutnikh psykholohiv. *Suchasni tendentsii orhanizatsii zhyttievoho prostoru osobystosti : zbirnyk materialiv Vseukraïnskoї naukovo-praktychnoi internet-konferentsii* [Project technologies as a means of forming key competencies of future psychologists. Modern trends in the organization of the life space of an individual: a collection of materials of the All-Ukrainian Scientific and Practical Internet Conference]. Mariupol : MDU [in Ukrainian].